

U.1976.86H

H. D. 11. december 1975 i sag I 268/1974

1. Frugthandler Erna Hansen, 2. isenkræmmer Einar Drøhse, 3. frisørmester John Erik Jensen, 4. farvehandler Henning Hindsbo, 5. blomsterhandler Sylvia Hansen, 6. frisørmester Helmuth Nellemose Sørensen og 7. konditor Astley Gatke (hrs. Bent Jacobsen e. o.)

mod

Ministeriet for offentlige Arbejder (km.adv. v/ lrs. Fentz).

Erstatning uden for kontraktforhold 142.1 Statsforfatningsret 31.3 Veje og vand 1.1

Butiksejere tilkendt erstatning for helt ekstraordinære ulemper som følge af forsinkelse ved omlægning af vejanlæg.

Arbejdet med omlægning og udvidelse af Lyngbyvej medførte, at adgangen til nogle butikker m. v. beliggende ud mod den pågældende vejstrækning blev vanskeliggjort i en periode, der forlængedes, dels fordi hovedentreprenøren blev erklæret konkurs, dels fordi et broanlæg styrtede sammen. Under en af butiksejerne B mod Ministeriet for offentlige arbejder M anlagt erstatningssag udtaltes det, at B som indehavere af butikker ved en stærkt befærdet ind- og udfaldsvej til København måtte være forberedt på muligheden af omfattende vejarbejder og andre foranstaltninger vedrørende færdselen og tale ulemperne herved uden at være berettigede til erstatning. Det måtte imidlertid lægges til grund, at de omfattende og indgribende vejarbejder - navnlig som følge af konkursen og brosammenstyrtningen - havde påført B helt ekstraordinære ulemper ved vanskeliggørelsen af adgangen til butikkerne, og at disse ulemper medførte en væsentlig nedgang i omsætningen. Under disse forhold havde B krav på erstatning for de forøgede ulemper hos M, der i forhold til dem måtte være ansvarlig for vejarbejdet, uanset at der ikke var påvist fejl eller forsømmelser fra M's side. Erstatningerne fastsattes skønsmæssigt. [1] (Dissens).

I denne sag blev Østre Landsrets i U.1974.957 gengivne dom ændret ved sålydende

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har deltager syv dommere: Hvidt, Spleth, Tamm, Vetli, Thygesen, Urne og Bjerregaard.

For Højesteret har appellanterne gentaget deres for landsretten nedlagte påstande, dog at kravet for frisørmester Jensens vedkommende er nedsat til 18.500 kr. på grund af ændrede oplysninger om hans nettoindtægt i årene 1968, 1969 og 1970.

Indstævnte har påstået stadfæstelse og har subsidiært gentaget sin påstand om betaling af mindre beløb end de krævede.

For Højesteret er det oplyst, at åbningen af den vestlige lokalgade den 14. juli 1970 kun omfattede den nordlige strækning til og med Kildegårds Plads, medens arbejdet på strækningen syd for pladsen først derefter påbegyndtes og blev færdigt i august 1971. Det er endvidere oplyst, at Erna Hansen, Drøhse, John Erik Jensen og A. Gatke ved udgangen af 1971 eller i løbet af 1972 opgav deres forretninger.

En for Højesteret fremlagt oversigt over appellanternes omsætning viser bl. a. følgende:

Frugthandler Erna Hansen og blomsterhandler Sylvia Hansen havde begge fremgang fra 1963 og nåede op på en omsætning på henholdsvis 179.000 kr. og 141.000 kr. i 1966. Erna Hansens omsætning dalede i 1967 til 164.000 kr., i 1968 til 130.000 kr. og efterhånden yderligere til 118.000 kr. i 1971. Sylvia Hansens omsætning dalede i 1967 til

133.000 kr., i 1968 til 111.000 kr. og efterhånden yderligere til 75.000 kr. i 1970; derefter steg den til 115.000 kr. i 1973.

Isenkræmmer Drøhses omsætning var i 1965 steget til 166.000 kr. I 1967 og 1968 var den på godt 162.000 kr. og faldt derefter til 140.000 kr. i 1970.

Farvehandler Hindsbos omsætning var fra 1963 svagt stigende til 142.000 kr. i 1967, hvorefter den dalede til 136.000 kr. i 1968, 123.000 kr. i 1969 og 117.000 kr. i 1971 og derefter påny steg til 177.000 kr. i 1974.

Frisørmester Jensens omsætning svingede i årene 1967-69 mellem 63.000 og 70.000 kr. og faldt til 53.000 kr. i 1970 og 46.000 kr. i 1971. Frisørmester Nellemose Sørensens omsætning var i 1967 på 46.000 kr. og steg derefter til 59.000 kr. i 1969. Den faldt i 1970 til 38.000 kr. og yderligere til 31.000 kr. i 1972, hvorefter den påny steg til 47.000 kr. i 1974.

Konditor Gdtkes omsætning i den nye butik

87

nåede i 1969 392.000 kr. og dalede til 360.000 kr. i 1970 og 334.000 kr. i 1971.

For Højesteret har parterne i det væsentlige gentaget deres for landsretten førte procedure.

Appellanterne har fremhævet, at vanskelighederne for adgangen til deres forretninger begyndte allerede i 1968, da der i forbindelse med nedrivning af nogle eksproprierede huse på vestsiden af Lyngbyvejen, bl. a. Lyngbyvej 309, der lå ved det sydlige hjørne af Baldrianvej mellem appellanternes forretninger, foretoges gentagne opgravninger af fortovet for at fjerne tværgående stikledninger til de pågældende huse. I lange perioder af 1969 var det vestlige fortov helt eller delvis ufarbart på grund af opgravninger af hensyn til flytning af de langs Lyngbyvej løbende vand-, kloak-, gas- og elledninger; disse opgravninger foretoges af fire forskellige værker og var ikke koordinerede. Derpå fulgte fra november 1969 den meget vanskelige tid med omfattende vejarbejder lige op ad appellanternes forretninger. Med forsinkelsen ved Nybyggs konkurs, fuldførelsen af lokalgaden syd for Kildegårds Plads, udvidelsen af det vestlige fortov og genopførelsen af den sammenstyrtede bro varede de mere eller mindre kaotiske tilstande langs vestsiden af Lyngbyvej lige til august 1971, da broen blev åbnet for trafik. Først på dette tidspunkt, efter ca. 3 1/2 års ulemper, var der igen normale adgangsforhold for appellanternes kunder.

Indstævnte har heroverfor bl. a. anført, at der i 1967-68 kun foretoges nogle få, både i tid og omfang betydningsløse opgravninger i forbindelse med nedrivning af tre eksproprierede huse, hvoraf kun et - nedrevet i oktober 1967-februar 1968 - lå inden for den ca. 200 m lange strækning, hvor også appellanternes forretninger var beliggende, de to andre - nedrevet i henholdsvis april-maj 1967 og april-juni 1968 - lå ca. 300 m fra den nærmeste af forretningerne. De forberedende ledningsarbejder, der i 1969 foretoges på Lyngbyvejens vestside, inden udgravningerne til nedramning af spunsvægge og anlæg af lokalgade påbegyndtes, var ligeledes af moderat omfang. Gener af nogen betydning har der derfor kun kunnet være i de tidsrum, da de nævnte arbejder stod på - d. v. s. for så vidt angår strækningen fra rundingen ved Kildegårds Plads, hvor fem af appellanternes forretninger lå, og nordpå fra november 1969 til juli 1970, for så vidt angår strækningen syd for pladsen, hvor appellanterne Gatke og frisørmester Jensen havde deres forretninger, fra juli-august 1970 til august 1971. Adgangen til forretningerne har imidlertid på intet tidspunkt været afbrudt, og i rundingen på Kildegårds Plads berørtes fortovet overhovedet ikke i den nævnte periode indtil juli 1970. For de to forretninger på sydstrækningen har de indtrufne forsinkelser af vejarbejdet været uden væsentlig betydning, idet de ikke medførte nogen forlængelse, men kun en forskydning af perioden med vejarbejder på denne strækning.

Med hensyn til erstatningskravene har indstævnte anført, at der i hvert fald kun kan være tale om at erstatte en del af tabet for en del af tiden.

Fem dommere - Hvidt, Spleth, Tamm, Vetli og Thygesen - udtaler:

Som indehavere af butikker ved en stærkt befærde ind- og udfaldsvej til København måtte appellanterne være forberedt på muligheden af omfattende vejarbejder og andre foranstaltninger vedrørende færdselen og fåle ulemperne herved uden at være berettigede til erstatning.

Det findes imidlertid at måtte lægges til grund, at de omfattende og indgribende vejarbejder i den - navnlig som følge af Nybyggs konkurs og brosammenstyrningen - meget lange tid, i hvilken de stod på, har påført appellanterne helt ekstraordinære ulemper ved vanskeliggørelsen af adgangen til butikkerne. Det må endvidere lægges til grund, at disse ulemper medførte en væsentlig nedgang i appellanternes omsætning.

Frugthandler Erna Hansen	40.000 kr.,
isenkræmmer Drøhse	35.000 kr.,
frisørmester Jensen	10.000 kr.,
farvehandler Hindsbo	25.000 kr.,
blomsterhandler Sylvia Hansen	30.000 kr.,
frisørmester Nellemose Sørensen	20.000 kr. og
konditor Gatke	20.000 kr.,

alt med renter som påstået.

De stemmer endvidere for, at ingen af parterne betaler sagsomkostninger for landsret eller Højesteret til nogen anden part eller til statskassen,

88

hvorved bemærkes, at appellanterne også har haft fri proces for Højesteret.

Dommerne Urne og Bjerregaard udtaler:

De udgravningsarbejder på Lyngbyvejens vestlige fortovej, som blev udført i 1967/1969 i anledning af nedrivningen af tre ejendomme og af hensyn til flytningen af de langs Lyngbyvej løbende vand-, kloak-, gas- og elledninger, har efter det oplyste hver for sig været kortvarige og kan ikke antages at have påført appellanterne større ulemper. De

1. Frugthandler Erna Hansen	40.000 kr.,
2. isenkræmmer Einar Drøhse	35.000 kr.,
3. frisørmester John Erik Jensen	10.000 kr.,
4. farvehandler Henning Hindsbo	25.000 kr.,
5. blomsterhandler Sylvia Hansen	30.000 kr.,
6. frisørmester Helmuth Nellemose Sørensen ..	20.000 kr. og
7. konditor Astley Gatke	20.000 kr.,

alt med renter 5% årlig fra den 20. februar 1973, til betaling sker.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for landsret eller Højesteret til nogen anden part eller til statskassen. [2]

- Jfr. U.1933.644 (TfR 1934.418) H, U.1939.647 og U.1957.469 (TfR 1958.349 og bogudgaven s. 211) H, Ussing i U1947B.283 og Abitz i v. Eyben: Fast ejendoms regulering (3. udg.) s. 340-41.
- Salær til den for appellanterne beskikkede advokat 15.000 kr.

Under disse forhold findes de at have krav på erstatning for de forøgede ulemper hos indstævnte, der i forhold til dem må være ansvarlig for vejarbejdet, uanset at der ikke er påvist fejl eller forsømmelser fra indstævntes side.

Idet appellanternes hypotetiske beregninger af deres tab ikke kan lægges til grund, findes erstatningerne at måtte fastsættes skønsmæssigt.

For konditor Gatkes vedkommende bemærkes særligt, at han ved Østre Landsrets dom af 11. december 1967 fik 60.000 kr. i erstatning for mistet kundekreds og for flytning fra Kildegårds Plads 4. Ved købet i samme måned af bagerforretningen i ejendommen Lyngbyvej 305 må det have stået ham klart, at vejens ombygning til motorvej med deraf følgende betydelige ulemper for butikken var nært forestående.

Disse dommere stemmer herefter for at tilkende appellanterne følgende erstatninger:

egentlige vejarbejder i Lyngbyvejens vestside stod på fra november 1969 til august 1971, og det findes ikke af appellanterne godtgjort, at ulemperne fra disse arbejder har oversteget, hvad appellanterne som følge af beliggenheden ved den stærkt befærdede ind- og udfaldsvej til København måtte være forberedt på. Det bemærkes herved, at omsætningsnedgangen i forretningerne, der begyndte allerede i 1967, meget vel også kan skyldes andre forhold end vejarbejderne.

Disse dommere, som i øvrigt med flertallet er enige i, at der ikke er påvist fejl eller forsømmelser fra indstævntes side, stemmer herefter for at stadfæste dommen.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, Ministeriet for offentlige Arbejder, bør inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse betale til appellanterne: